

O'SIMLIKLAR DUNYOSI VA ULARNING HAYOT TARZI HAQIDAGI BILIMLARNI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH

Xushnazarova Umida

Qarshi davlat universiteti Pedagogika fakulteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 024-86-guruh talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19886148>

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'simliklar dunyosining xilma-xilligi, ularning yashash tarzi va hayotiy jarayonlari ilmiy asosda yoritilgan. O'simliklarning tashqi muhitga moslashuvi, fotosintez jarayonining mohiyati hamda ekologik tizimdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, o'simliklarning inson hayotidagi ahamiyati va ularni muhofaza qilish zarurati haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: o'simliklar dunyosi, hayot tarzi, fotosintez, ekologik muvozanat, biologik xilma-xillik, muhitga moslashuv, tirik organizmlar, tabiat muhofazasi

Abstract: This article analyzes the diversity of the plant world, their lifestyle, and vital processes on a scientific basis. It highlights the adaptation of plants to environmental conditions, the essence of photosynthesis, and their role in the ecological system. In addition, the importance of plants in human life and the necessity of their protection are discussed.

Keywords: plant world, lifestyle, photosynthesis, ecological balance, biodiversity, environmental adaptation, nature protection

Аннотация: В данной статье рассматриваются разнообразие растительного мира, их образ жизни и жизненные процессы на научной основе. Анализируются адаптация растений к окружающей среде, сущность фотосинтеза и их роль в экологической системе. Также освещается значение растений в жизни человека и необходимость их охраны.

Ключевые слова: растительный мир, образ жизни, фотосинтез, экологическое равновесие, биоразнообразие, адаптация к среде, охрана природы

Kirish. O'simliklar Yer yuzidagi hayotning ajralmas qismi bo'lib, barcha tirik mavjudotlarning yashashi uchun zarur sharoitni yaratadi. Ular nafaqat tabiatni bezab turadi, balki ekologik muvozanatni saqlashda ham muhim rol o'ynaydi. O'simliklar dunyosini o'rganish orqali inson tabiat qonuniyatlarini chuqurroq anglaydi va atrof-muhitga ongli munosabatni shakllantiradi.

O'simliklar dunyosining xilma-xilligi: O'simliklar turli xil shakl va tuzilishga ega bo'lib, ular quyidagi guruhlarga bo'linadi:

*Daraxtlar (masalan, eman, terak)

*Butalar (atirgul, jiyda)

*O't o'simliklar (bug'doy, makkajo'xori)

*Suv o'simliklari (nilufar, suv o'ti)

Har bir o'simlik turi o'ziga xos muhitda yashaydi va shu muhitga moslashgan bo'ladi.

O'simliklarning hayot tarzi

O'simliklarning hayot tarzi ularning yashash muhitiga bog'liq:

Yer usti o'simliklari — o'rmon, dala, cho'l hududlarida o'sadi.

Suv o'simliklari — daryo, ko'l va okeanlarda yashaydi.

Parazit o'simliklar — boshqa o'simliklar hisobiga yashaydi.

Ular har xil iqlim sharoitlariga moslashgan: ba’zilari qurg’oqchilikka chidamli, boshqalari esa nam muhitda yaxshi o’sadi.

2. O’simliklarning hayot tarzi: O’simliklarning hayot tarzi ularning yashash sharoitiga bog’liq. Ular:

*Quyosh nuri yordamida oziqa hosil qiladi (fotosintez)

*Suv va mineral moddalarni ildiz orqali oladi

*Havodan karbonat angidridni qabul qiladi

O’simliklar harakatsiz bo’lsa ham, ular tashqi muhitga moslashish xususiyatiga ega. Masalan: Cho’l o’simliklari suvni tejaydi, tog’ o’simliklari sovuqqa chidamli bo’ladi

3. Fotosintez jarayoni: Fotosintez — o’simliklarning eng muhim hayotiy jarayonidir. Bu jarayon orqali ular quyosh nuri yordamida oziq modda hosil qiladi va kislorod ajratadi. Bu esa barcha tirik mavjudotlar uchun zarurdir.

4. O’simliklarning tabiatdagi ahamiyati

O’simliklar:

*Kislorod ishlab chiqaradi

*Tuproqni mustahkamlaydi

*Iqlimni tartibga soladi

*Hayvonlar uchun oziqa manbai bo’lib xizmat qiladi

Shuningdek, o’simliklar inson hayotida ham muhim o’rin tutadi:

Oziq-ovqat sifatida

Dori-darmon manbai sifatida

Qurilish va sanoatda xom ashyo sifatida

5. O’simliklarni muhofaza qilish zarurati

Bugungi kunda ekologik muammolar tufayli ko’plab o’simlik turlari yo’qolib bormoqda. Shuning uchun:

* O’rmonlarni asrash

* Noyob o’simliklarni himoya qilish

* Tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo’lish zarur

O’simliklar dunyosi nihoyatda xilma-xil bo’lib, har bir tur o’ziga xos hayot tarziga ega. Ular turli iqlim va sharoitlarda yashashga moslashgan. Masalan, cho’l hududlarida o’suvchi o’simliklar suvni tejash xususiyatiga ega bo’lsa, tog’ hududlaridagi o’simliklar sovuq iqlimga chidamliligi bilan ajralib turadi. Suv havzalarida o’suvchi o’simliklar esa suv muhitida erkin yashashga moslashgan bo’ladi.

O’simliklarning hayot faoliyatida fotosintez jarayoni muhim o’rin tutadi. Ushbu jarayon orqali o’simliklar quyosh nuri, suv va karbonat angidrid yordamida oziq modda hosil qiladi hamda kislorod ajratadi. Bu esa Yer yuzidagi barcha tirik organizmlar uchun zarur hisoblanadi. Shuningdek, o’simliklar ildizlari orqali tuproqdan suv va mineral moddalarni oladi, bu esa ularning o’sishi va rivojlanishini ta’minlaydi.

O’simliklar tabiatda ko’plab vazifalarni bajaradi. Ular havoni tozalaydi, kislorod ishlab chiqaradi va tuproqni mustahkamlash orqali eroziyaning oldini oladi. Bundan tashqari, o’simliklar hayvonlar uchun asosiy oziqa manbai hisoblanadi. Inson hayotida ham o’simliklarning ahamiyati beqiyosdir. Ular oziq-ovqat, dori-darmon, kiyim-kechak va qurilish materiallari sifatida keng qo’llaniladi.

Hozirgi kunda ekologik muammolar tufayli o'simliklar dunyosiga xavf tug'ilmoqda. O'rmonlarning kesilishi, iqlim o'zgarishi va atrof-muhitning ifloslanishi natijasida ko'plab o'simlik turlari kamayib bormoqda. Shu sababli tabiatni muhofaza qilish, o'simliklarni asrash va ko'paytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Xulosa. O'simliklar dunyosi inson hayoti va butun tirik tabiat uchun muhim ahamiyatga ega. Ularning hayot tarzi va xususiyatlarini o'rganish orqali biz tabiat bilan uyg'un yashashni o'rganamiz. O'simliklarni asrash esa kelajak avlod uchun sog'lom va barqaror muhitni ta'minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Odum E.P. — Ekologiya asoslari, Toshkent
2. To'xtayev A.S. — Botanika (o'simliklar fiziologiyasi va anatomiyasi)
3. Rasulov H.R. — Umumiy biologiya, Toshkent
4. O'zbekiston Respublikasi maktab biologiya darsliklari (6–11-sinflar)
5. Oliy ta'lim muassasalari uchun biologiya va ekologiya qo'llanmalari